

פרוטוקול מס' 53/ב

1289

מישיבת ועדת הכספים

סיום ב', י"ב בשבט תשי"ז - 14.1.57 בשעה 10.45

ב כ ו ר :

- חברי הועדה:
- י. גורי - היו"ר
 - א. אלטמן
 - י. אפרתי
 - י. בדר
 - א. כהיר
 - ש. דיין
 - ס. חזני
 - ז. סוזיאב
 - י. ספיר
 - י. קרגמן
 - ח. רובין

- מוזמנים:
- ד. הורביץ - נגיד בנק ישראל
 - ג. קיסרין - מטעם משרד המשפטים
 - סר הניג - מטעם משרד האוצר
 - ש. בזק - מזכיר הועדה

- ס ד ר - ה י ר ו
- 1. חוק הריבית, תשט"ז-1956.
 - 2. שונות.

חוק הריבית, תשט"ז-1956 (המסד הדיון)

סר הניג:
 סעיף 9 בהצעת החוק המקורית קובע, שאם המילווה היה לתקופה העולה על שנתיים, לא יראו כריבית לענין חוק זה, כל סכום המתווסף לקרן על ידי הצמדתה. התקופה של שנתיים היתה מותאמת להחלטת הממשלה בקשר להצמדת המילווים מתקציב הפיתוח. בינתיים, לפי החלטת הממשלה, נאמר שסכומים מילווה שניתן להקופה העולה על שנתיים וגם מילווה שניתן לפחות משנתיים אולם התשלום הממשי נעשה אחרי שנתיים, ועל כן יש צורך לנסח את הסעיף כדלקמן: "שולם מילווה לאחר תקופה של שנתיים סיום הנתנו, לא יראו כריבית,..."

י. ספיר:
 ומה במקרה שהמילווה ניתן מלכחילה לתקופה העולה על שנתיים?

14.1.57

טר הנביג: אם ההתחייבות היתה מלכתחילה לתקופה העולה על שנתיים - אין הצמדה. אם ההתחייבות היתה לתקופה פחות משנתיים ושולמ אחרי שנתיים - יש הצמדה.

ז. בדר: הכוונה כאן לשני דברים: 1. תנאי המילווה שניתן מראש לתקופה מסויימת; 2. ציון תנאי נוסף: במקרה שהמילווה יוחזר באיחור, מחול עליו חובת ההצמדה. על כן דרושים שני סעיפים: 1. לפי הנוסחה המקורית; 2. על אף האמור בסעיף 9 מותר לעשות הסכם הקובע שאם המילווה יוחזר אחרי שנתיים - תחול עליו חובת ההצמדה.

טר קיטרון: נדמה לי שחבר הכנסת בדר צודק, ועל כן אני מציע נוסחה כזאת: "היה המילווה לתקופה העולה על שנתיים או שהיה אמנם לתקופה קצרה יותר אך סולק למעשה אחרי שנתיים, לא יראו כריביח, לענין חוק זה, כל סכום אשר לפי תנאי המילווה מתווסף לקרן ע"י הצמדה.....".

ט. חזני: לא קיימת עדיין הצמדה בהלוואות לתקופה של שנתיים. אין הצמדה בגלל איחור בחשלום הלוואות כאלו.

טר קיטרון: במשלה יש הצמדה כזאת.

ט. חזני: אני חולק לגופו של הענין. כל עוד לא נכנס לשימוש מושג ההצמדה בקשר לאיחור בתשלום הלוואות - אל נפתח פתח לכך, עד עתה היה נהוג שאם אין משלמים הלוואה בזמן, גובים אוהו מהערבים, הצמדה במקרה זה היא עושק.

ז. סווייאב: אני רוצה להגיד כמה מלים לגופו של הסעיף. אינני יכול להשלים עם הכנת כל בעית ההצמדה למסגרת חוקית סופית. טועים גם כאשר יוצאים מחוץ ההנחה כאילו קיימת ההצמדה במילווים לתקופה ארוכה משנתיים - אין הדבר כך. בהלוואות הניתנות לתעשייה אין ההצמדה מופעלת באופן אוטומטי כעבור שנתיים; אין לגביהן הצמדה מלאה - עד חמש שנים היא אינה עולה על 50% מגובה הסכום, ההנחה שההצמדה כאילו מותרת בהלוואות הניתנות לתקופה העולה על שנתיים נובעת מטסקנה של ועדת ליהמן. אני מזהיר מפני קביעת הכלל הזה, כי אותו הגיון הסתיר את ההצמדה כעבור שנתיים, יצטרך להכיר בהצמדה לתקופה קצרה יותר. מדוע אדם הנותן כסף בהלוואה לשנה, אינו יכול להבטיחו נגד ירידת ערכו, ואילו אדם הנותן כסף בהלוואה לשנתיים יכול להבטיחו? מהו ההגיון של שנתיים דוק במציאות של היום? במדינה? התנגדו לענין ההצמדה בזמנו ואנו רואים היום לאן הובילה הדרך הזאת - חסמנו בפני התעשייה כל אפשרות של השגח כספים בדרך ישירה, סגרנו בפניה את הדרך לקבל כסף מהציבור, כי אסור לתעשייה להוציא נייר ערך צמוד.

טר הרביץ: אינני חסיד ההצמדה, גם לי היו בזמנו היסוסים בקשר לכך, אבל אי-אפשר לבטל את ההצמדה בדרך האחורית של חוק הריבית. היסוד החוקי של ההצמדה אינה ועדת ליהמן, כי אם פסק-דין של בית המשפט העליון האוסר כי מותר לעשות הצמדה אפילו ליום אחד. כל הסכם חפשי על הצמדה כשר כלפי בתי המשפט בישראל, חוק זה בא להגביל במקצת: הוא קובע ריביח מסויימת, נמוכה יותר, במקרה של הצמדה.

י. בדר: גם הנוסחה המקורית של הצעה החוק אינה מונעת חוקף הסכם, נוסף לתנאי המילווה, הקובע חובת הצמדה בטקרה שהמילווה יוחזר אחרי שנתיים.

מר קיטרון: אם הניסוח המקורי מעורר ספיקות, אני בעד זה שנבהיר אותו.

י. בדר: כבר נחקלנו בבעיה דומה בקשר עם חוק לעידוד החמכון. נאמר ים, כי ההקלות במס-הכנסה יחולו רק אם החסכון נעשה ל-3 שנים, בכל זאת מתחייבים הבנקים להחזיר את כספי החסכון גר לפני כן אך לא נריבית גבוהה ולא בהצמדה, כך שיש מקום גם להסכמים כאלה. צודק מר קיטרון ירצוי לבסח את הסעיף באופן בהיר, כי איננו מעונינים בהתדיינות כפני בית המשפט העליון.

לעצם ההצמדה, כל הצמדה היא אסון לכלכלת המדינה. ההצמדה טובה כל זמן שהיא אינה דרושה. אם יהיה צורך בהפעלת ההצמדה, אינני יודע איך הדבר יהיה אפשרי.

ס. חזני: אני מציע לחזור לנוסח הקודם, הלואה הניתנת מלכתחילה לתקופה של פחות משנתיים ואחרו בתשלומה - זה נושא להפעלת ערבויות, קנסות, משפטים, אבל לא להצמדה. אם הנוהג של הצמדת מיליונים קצרים יכנס לפרקטיקה - נתקן את החוק. בינתיים אני מציע לא לחת לזה הכשר בעקיפין.

מר הרבניץ: לפי הצעת חבר הכנסת חזני, אפשר בינתיים לעשות הסכם על הצמדה עם ריבית גבוהה. לפי הצעתנו, אי-אפשר לחבוע הצמדה אם לא היה על כך הסכם מראש.

מר קיטרון: למעשה סעיף 2 לא בא להתיר כי אם לאסור, מפני שהיום מותר הכל, הסעיף בא לאסור ריבית גבוהה בתנאי הלואה עם הצמדה.

ז. סוזיאב: לאנשים רבים ישנם חשבונות של משיכת יתר בבנקים, הבנקים יוכלו מעתה להכניס לתנאי החשבון סעיף בדבר הצמדה, והרי ידוע שרוב האנשים המקבליים הלוואות בבנקים אינם קוראים אפילו את תנאי המילווה.

מר הרבניץ: הבנקים יכולים לעשות זאת גם בלי החוק הזה, אלא לפי פסק דין של בית הדין העליון. הסצב בעניין זה אינו משתנה בגלל החוק הזה.

הוחלט לבסח את סעיף 2 כדלקמן:

"היה המילווה לתקופה העולה על שנתיים או שהיה אמנם לתקופה קצרה יותר אך מולק למעשה אחרי שנתיים, לא יראו כריבית, לענין חוק זה, כל סכום אשר לפי תנאי המילווה מתווסף לקרן ע"י הצמדה....."

הסתייגות: חזני, סוזיאב.

סעיף 4
=====

האם חבר הכנסת ספיר עומד על החיקון שלו
לסעיף זה?

היו"ר י. גורי:

כן. אני מציע לנסח את הסעיף כדלקמן:
"לא ילווה ולא יילווה אדם בריבית מופרזת".

י. ספיר:

הצעת החיקון של ח"כ ספיר - לא נתקבלה

סעיף 4 נתקבל

הסתייגות: י. ספיר.

סעיף 5
=====

הצעת החיקון של חבר הכנסת ספיר לסעיף 4
מחייחת גם לסעיף זה.

היו"ר י. גורי:

סעיף 5 נתקבל

הסתייגות: י. ספיר

סעיף 6
=====

סעיף 6 מצווה על בית המשפט לשחרר אדם
מתשלום ריבית ששילם או החייב לשלם,
כך שהמלה "נדרש" היא מיותרת.

מר קיטרון:

הנוסח "ישחרר את הלווה מחובתו לתשלום
הריבית" אינו מכסה את המקרה "שאדם פלוני
שילם".

היו"ר י. גורי:

צריך להוסיף את המלים: "ותחייב את המלווה
להחזיר את הריבית ששילם".

מר הניג:

לפי הנומחה המקורית, אפ מציא בית המשפט
שהריבית היא מופרזת, הוא רשאי לחייב את
המלווה לשלם ללווה עד פי 5 מהריבית ששילם או נדרש לשלם. בישיבה הקודמת
דובר על כך שאין לחת במקרה זה פרט ללווה, אבל לא הוחלט לבטל לגמרי את
הקנס הזה, ואני מציע שהתשלום יהיה לאוצר המדינה.

מ. חזני:

אני מציע להשאיר ענין זה לסעיף 7 הדין
בענשים.

מר קיטרון:

לשם מה הנוסח "מצא בית המשפט שהריבית
מופרזת"?

י. ספיר:

הנוסח הזה מאפשר לבית המשפט לשקול אם
הריבית היתה מופרזת גם אם לא צויינה
בהסכם אלא בעקיפין.

מר הניג:

י. בדר:

בית המשפט יכול במקרה סעיף 6 לקבוע
להחזיר את אותו חלק הריבית העולה על

הריבית הטכנימלית, או להחזיר גם את חלק הריבית שהיא מחת לריבית
הטכנימלית, אני מציע לקבוע את האפשרות הראשונה.

כן דרוש סעיף על פתיחת חשבונות מחדש,

אחרת יכולים לעקוף את החוק בצורה שהמלווה בריבית יקבל כמה שטרות על
ההלואה: כמה שטרות על הקרן ושטר על הריבית, ואם השטר על הריבית יעביר
לאדם שלישי, ואז אין כל אפשרות להגיש טשטש ולהיכחש שהיתה ריבית מופרזת.

י. ספיר:

מה דין מלווה שהעביר את השטר לאדם שלישי
ונתברר שהריבית היתה מופרזת?

מר קיטרון:

אם הצד השלישי לא ידע על הפעולה הבלתי
חוקית, הוא מוגן ואפשר לחבוע לדין את

הכלוזה הראשון.

ניסחתי את הסעיף לפי הצעות חבר הכנסת

בדר כדלקמן: "מצא בית המשפט, כי ריבית שאדם מלווה יצילם או זמכים לשלם
היא ריבית מופרזת, פתית הוא את הריבית עד לשעור הטכנימלי וישחרר את
הלווה מחובתו לחלום העודף, או יחייב את המלווה להחזירו, הכל לפי הענין.
לענין סעיף זה רשאי בית המשפט לפתוח חשבונות על אף כל הסכם בין בעלי הדין".

י. בדר:

לא הייתי רגיש כל כך למלה "מקצתה" לו
הייתי יודע שתהיה ריבית חוקית אחידה,

אולם יכול להיות שיהיו כמה סוגי ריבית.

מר הורביץ:

הכוונה כרגע לקבוע שני סוגי ריבית:
1. ריבית להלוואה בהצמדה; 2. ריבית
להלוואה בלי הצמדה.

סעיף 6 נתקבל עם התיקונים של ח"כ בדר
כפי שנוסחו ע"י מר קיטרון.

סעיף 7

מר קיטרון:

אני מבקש לשקול נוסחה אחרת של הסעיף:
"הנוחן מלווה בריבית מופרזת או מקבל

מלווה בריבית מופרזת, דינו...".

י. בדר:

לפני שאנו מאשרים את סעיף 7, אני מבקש
לקבל את הנוסח המחוקן של החוק למניעת

הפקעת שערים וחספסרות (שיפוט). יש לי ספיקות אם כדאי שהדין בעבירה לפי
חוק זה יהיה בבית דין לחיסרות עם יני נציגי ציבור.

א. בהיר:

אני חוסך בהצעת חבר הכנסת בדר לא לקשור
את החוק הזה עם חוק שיפוטי אחר.

סעיף 7, לפי הנוסח המחוקן של מר קיטרון,
נ ת ק ב ל

(לח"כ בדר זכות לדרוש דיון מחדש לאחר
שיעיין בחוק למניעת הפקעת שערים
וחספסרות).

14.1.57

היו"ר י. גורני:
 כעת עלינו להצביע על ההגדרה "ריבית מופרזת".

נחקבלה ההגדרה "ריבית מופרזת" - ריבית העולה על השיעור המקסימלי שנקבע לפי סעיף 3 של חוק זה או סעיף 56 לחוק בנק ישראל, חז"ד-1954.

טעין 8
 =====

מר קיטרון:

זהו סעיף שגרחי.

י. בדר:

זהו סעיף שגרחי בכל החוקים הפיסקליים, ואני מציע למחוק אותו. החוק הזה מטיל על הנאשם חובת הוכחה, תובעים אפילו מהפקיד בחברה לנקוט באמצעים נאותים כדי להבטיח קיום הוראות חוק זה.

היו"ר י. גורני:

אם מובטח מי ישא בעונש במקרה של פעולה בלתי חוקית ע"י חברה, אין צורך בסעיף זה.

אם לא מובטח - צריך להשאירו.

ח. רובין:

אם הסעיף יימחק, ייחבע לדיון המבצע, כלומר, הפקיד שאחו ניהל הלווה מ"מ בקשר לקבלת ההלוואה, על מנהלי החברה לשאח באחריות לפעולות החברה, אלא אם הוכיחו כי העבירה נעשתה שלא בידיעתם, אשר ל"פקיד האחראי", הכוונה היא לאחד המנהלים בפועל, ודינו כדיון המנהל. אני מציע להשאיר את הסעיף כפי שהוא.

י. בדר:

לפי סעיף זה אפשר להאשים בפני בית דין פומבי כל חבר הנהלה של איזה שהוא מפעל, יהרי ידוע שלחברי הנהלה רביח אין למעשה כל קשר עם ניהול העסקים.

היו"ר י. גורני:

יש לנו בחוק זה מטרה מוגבלת - שאפשר יהיה להושיב במאסר גם עברייני שיש לו כסות של חברה. אם איננו מנטיחים זאת - אנו משאירים פתח לעבריינות, צריכים לבוא על ענשם אלה האחראיים במישרין.

מר קיטרון:

הייתי מעדיף שלגבי חברה תהיה רק אפשרות של קנס מאשר לנסח סעיף החורג מכל סוגרת.

היו"ר י. גורני:

אני נגד זה שישחררו את המנהלים מעונש מאסר ויפלו אותם לטובה לגבי עבריינים פרטיים, ועל כן אני מבקש למצוא נוסח מתאים.

י. ספיר:

לפי סעיף 9, עדות יחיד ששמת כראיה, במקרה של עיסקה צדדית בלתי חוקית ע"י אחד מפקידי החברה, עד שיחברר המשפט יואשמו כל חברי הנהלה.

מר קיטרון:

אני מבקש מאח הועדה לשקול בכובד ראש אם לא מוטב לוותר על מאסר בכלל ולהסתפק בעונש כספי חמור, ואז כל הבעיה יורדת מעל הפרק, העבירה לפי חוק זה היא רק לבצע, ועל כן מתאים עונש כספי בלבד.

היו"ר י. גורי:

נפתיק את הדיון על הצעת החוק. הודעה
למנהל הכללי של משרד העבודה.

מר עילם:

נשמעה בוועדה טענה כאילו משרד העבודה
חדל מלהזדקק לשיטת המכרזים בקשר למסירת

עבודות בניין בשיכונים/

לא חל כל שינוי בענין זה. נמשכת שיטת

המכרזים גם בעבודות העומדות עכשיו לביצוע, למרות החשיבות הרבה להשיג
מכש"טום המפק בביצוע ובהכנות לביצוע.

שיטת המכרזים נדונה בשעתו בוועדת הכחפים

ומשרד העבודה הודיע, כי הוא נוהג לפי שיטת המכרזים בהבדל שאין מוציאים
מכרז לכל עבודה או לכל מספר בתים, אלא מקיימים שיטה של מכרזים איזוריים
לגבי איזורים שהם סיפומיים, הן לפי התנאים הכלליים של אוחו איזור והן
לגבי טוגי המבנים. אנו מוציאים מכרז לגבי יחידה בנין לעומדת להעשות,
ובהחאם לתוצאות כשייכים באיזור זה אח כל העבודות שיש ליצור בפרק זמן
מסויים. אנו פועלים לפי שיטה זו כבר שנים אחדות. אמנם כל דבר ניתן לשינוי,
אבל השאלה היא מה הכליח השינוי ומה הם הקשיים הנוצרים בכוח השינוי.

בימים האחרונים יצאו מספר מכרזים: יצא

מכרז לצפת שנעשה אופייני גם לקרית יסונה וחצור. בימים אלה יוצא מכרז
בחולון, שיהיה אופייני גם לאזור רבת ים. אם יוצא מכרז בבית-שמש, הוא
מתייחס גם למספר יישובים בקרבת מקום. אם יוצא מכרז בעכו, הוא מתייחס גם
למפרץ חיפה ובהריה. אם יוצא מכרז בעפולה, הוא מתייחס גם למגדל העמק,
סקנעם ובית שאן. אם יוצא מכרז בקיסריה, הוא מתייחס גם לחררה.

יש לנו ענין בכך שקבלן אשר כבר התארגן,

לא יצא מהעבודה, אלא ימשיך בה, והוא מקבל עבודה נוספת לא על פי התנאים
הקודמים, אלא לפי התנאים החדשים של המכרז הכללי שהיה במקום. איננו
מעוניינים להחליף כל פעם את הקבלן, מכיון שהדבר יגרוח להפטר זמן בכובן
ההספק.

השיטה הזאת הוכיחה את עצמה כשיטה טובה

ובעלות היתרונות הדרושים. במידה שכאו לידי ביטוי בימים האחרונים בעבודות
כאילו נסחרו עבודות "לא לפי שיטת המכרזים, אין לזה יסוד. היה יסוד לחשש
שטא לא נמשיך לפי שיטת המכרזים, מכיון שבחדשים אוקטובר, נובמבר ודצמבר
לא היו מכרזים.

קיימת בעיה אחרת, תכנית הכנייה שאושרה

מקיפה יותר מכושר התשלוח. הכספים שיעמדו לשם ביצוע התכנית כמקורות
הממשלה והסוכנות אינם מאפשרים לשלם בעד כל העבודה הדרושה לשם קליטת
העליה ויהיה צורך להתפזר גם על פני תקציב 1958/9. לכן אנו מוכרחים
להזדקק לשיטה של אשראי מצד הקבלנים. עשינו בחחילה מסגה בכך שלא ציינו
במכרזים שהתשלוח לא יהיו כולו במזומן, מכיון שלא רצינו שעי"כ יעלו
המחירים, ועל כן היחה החממהות בין הקבלנים. הודענו כי להבא לא יצא
שום מכרז בלי פירוט תנאי התשלום, באופן שהמצב יהיה ברור לכולם.

(אחרי כן רשם את)

י. טפיר: הייתי מבקש לקבל ממשרד העבודה רשימת

כל העבודות שבוצעו ע"י המשרד או ע"י

חברות הזיכרון במשך השנה האחרונה או במשך תקופה מסוימת אחרת, כמו כן, כמה סכרזים היו זמה היה ההיקף המלא של העבודות, על מנת שנקבל תמונה ברורה על העבודות שבוצעו בזיכרון ובבנייה אחרת במשך התקופה האחרונה.

מר עילח: אינני בטוח אם נוכל לעשות זאת תוך ימים

אחדים, אולי נוכל למסור את החומר הזה

כעבור 10-12 ימים.

ז. סוזיאב: האם העבודות האחרונות שעליהן נידון אישור

למר טנה נמסרו לפי אותה שיטה שהסברת,

אין על פי הסכרזים המתפרסמים בימים אלה?

מר עילח:

גם כך וגם כך, העבודות הראשונות

שהחייחמו לשאלות חכנון וביצוע נמסרו

לפי השיטה שדיברתי עליה, העבודות הנוספות נמסרות לפי הסכרזים החדשים.

ז. סוזיאב: הייתי מבקש למסור לנו פרטים על העבודות

הנוספות שאישרנו לפני שבוע - למי נמסרו

ואיזה חלק נשאר לטיפול אחרי קבלת חוצאות המכרז.

(הישיבה ננעלה בשעה 13.45.)